

HATAY BÖLGESİ

Gerek mağara yerleşimleri açısından, gerekse Açık hava buluntu yerleri açısından oldukça zengin olan bu ilimiz çevresinde yapılan paleolitik dönem araştırma ve kazıları 1950'li yıllarda başlatılmıştır.

Kanal Mağarası: Hatay İli, Samandağ İlçesi, Mağaracık Köyü yakınındadır. Bu köy çevresinde çok sayıda mağara yer almaktadır. Musa Dağı'nın denize bakan yamaçları üzerinde yer alan Kanal Mağarası ile birlikte Merdivenli ve İkinci mağarada da kazılar yapılmıştır.

Bu mağara Roma antik kenti Seleukia'da yaşayanların dolmakta olan limanlarını kurtarmak için açtıkları su kanalının tahribinden kısmen kurtulmuştur. Mağaranın orta kısmı kanal tarafından yok edildiği için Bostancı tarafından bu mağaraya "Kanal Mağarası" ismi verilmiştir. Burasının mağara olup olmadığı konusunda tartışmalar bile vardır.

İlk defa 1966 yılında tespit edilen bu mağarada 1966, 1967 ve 1969 yıllarında E. Bostancı tarafından kazılar yapılmıştır. 4 tabaka saptanmıştır. Tabakalaşması hakkında pek sağlıklı bilgiler olmamakla birlikte, mağaranın Üst Paleolitik (Aurignacien) ve Orta Paleolitik (Moustérien) dönemde iskân edildiği yontmataş aletlerden anlaşılmaktadır. Hatta Bostancı bulduğu 1 adet iki yüzeyli alete dayanarak en altta Acheuléen kültür olabileceğini ileri sürmektedir.

Gerek üst Paleolitik tabakalarda, gerekse orta Paleolitik tabakalarda fosil insan kalıntıları da ele geçmiştir. Alt çene azı dişi üst Paleolitik tabakada, 9 yaşındaki bir çocuğa ait olduğu söylenen üst çene köpek dişi de orta Paleolitik tabakada ele geçirilmiştir.

Merdivenli Mağara: Hatay İli, Samandağ İlçesi, Mağaracık Köyünün çok yakınında bulunur. Deniz seviyesinden 40 m. Yüksekte olan mağaranın ağzı güneye bakmaktadır. 1956 yılında saptanan mağarada 1956-1957 yıllarında 3 dönem kazı yapılmıştır. Kazılar M. S. Şenyürek ve E. Bostancı tarafından yürütülmüştür. 5 tabaka saptanmıştır.

I. Tabaka- Roma, II. ve III. Tabakalar Üst Paleolitik, IV. ve V. Tabakalar ise Orta Paleolitiğe aittir.

Tıkalı Mağara: Aynı bölgede yer alan mağaranın ismi, ağzına kadar molozla dolu olması nedeniyle, M. S. Şenyürek ve Bostancı tarafından verilmiştir.

1958 yılında bölgede kazı ve araştırmalar yapan M, Şenyürek ve E. Bostancı tarafından bulunan mağarada, yine bu araştırmacılar tarafından kazılar yapılmıştır.

1958 ve 1959 yıllarında yapılan kazılarda mağarada tek tabakanın olduğu ve bunun da Orta Paleolitiğe ait olduğu saptanmıştır. Genelde Levalloisio-Moustérien tipte işlenmiş aletler görülmektedir.

İncili/Büyük Mağara: Hatay İli, Samandağ İlçesi, Çevlik Köyünün güneyinde yer alır. Çevlik köyü çevresinde yumrular halinde çok sayıda çakmaktaşı parçalar vardır. Kanal mağarasından 300 m. uzaklıktadır. Önce Büyük Mağara olarak isimlendirilen bu sit, kazı sırasında ele geçen bir inciden dolayı “İncili Mağara” olarak anılmaya başlanmıştır.

1970-71 ve 1973 yıllarında E. Bostancı tarafından kazılmıştır. Mağaranın yaklaşık 6 m. kalınlığında bir dolgusu vardır.

Bostancı mağaranın ağızına yakın bir yerde 4x5 m. Boyutlarında bir açma açmıştır. 13. tabaka saptanmıştır. Herhangi bir yontmataş alet buluntusu olmamasına rağmen araştırmacı 12. tabakayı üst Paleolitik olarak değerlendirmiştir. Ancak insan kalıntıları vardır ve bu kalıntıların 50.000 yıllık olduğu ileri sürülmektedir.

Altındere/Avratlar Deresi:

Antakya merkezinin batı kesiminde yer alan Altındere/Avratlar Deresinin batısında kalan tarlalarda ilk önce 1943 yılında Nurettin Can 2 adet iki yüzeyli alet bularak, Altındereyi arkeoloji dünyasına tanıtmıştır.

N. Can bu iki yüzeyli aletleri dere yatağının kum tabakaları içinden, yüzeyden 130 cm. altta bulmuştur. Bu aletleri inceleyen Ş.A. Kansu, bunların Micoquien iki yüzeylilere benzediğini belirtmiştir.

Bu alanda daha sonra E. Bostancı ve M. Şenyürek’in araştırmalarını görmekteyiz. 1957-1960 yılları arasında bu sekide yapılan araştırmalarda iki yüzeyli aletlerle birlikte pek çok alet de toplanmıştır. Bostancı ve Şenyürek iki yüzeyli aletlerin yanında Clacton ve Levallois tekniğinde yongalanmış yongaların bulunmasını, bölgede yaşayan Üst acheuléen insanların iki yüzeyli geleneğinin yanı sıra Clactonien ve Levalloisien tekniklerini de bildiklerini belirtmektedirler.

Altınözü: Antakya merkezinin 12 km. güneydoğusundaki Altınözü İlçesinin hemen yakınındaki bir seki üzerinde ve tarlalarda Alt Paleolitik aletlere rastlanmıştır. 1954 yılında E. Bostancı Altınözü civarında 2 adet iki yüzeyli alet ve 3 adet yonga bulmuştur. Çevre Paleolitik açıdan zengindir.

Şenköy: Antakya'nın 16 km. güneyinde Şenköy Beldesi yakınında, Antakya-Yayladağ karayolunun doğusunda Pınarbaşı mevkiindeki terasta bulunan bir açık hava buluntu yeridir.

Çevresi Paleolitik buluntular açısından zengin olan bu yer 1967 ve 1969 yıllarında E. Bostancı tarafından saptanmıştır. Bostancı adı geçen terasta levalloisien tipte bir yonga uç ve Acheuléen tipte bir iki yüzeyli alet bulmuştur. 2 yıl sonra yaptığı araştırmada ise yine yüzeyden Acheuléen tipte aletler ve Aurignacien tipte alet ve çekirdekler bulmuştur. Bu nedenle bu açık hava buluntu yerinin alt ve üst Paleolitik'te kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Kışlak: Hatay İli, Şenköy İlçesi, Kışlak Köyü çevresinde alt ve üst Paleolitik dönemlere ait çakmaktaşı aletler bulunmaktadır. Burada ilk toplamalar 1969 yılında E. Bostancı tarafından yapılmıştır. Kışlak çevresinin Paleolitik dönemlerde bir açık hava konaklama ya da işlik yeri olduğu sanılmaktadır.

Sırtlanini Mağarası: Mersin, Silifke İlçesinin güneybatısında Taşucu iskelesi yakınındaki doğal mağaradır. 1956 yılında İ. K. Kökten tarafından keşfedilmiş ve 1957 yılında ufak çaplı bir kontrol kazısı yapılmıştır. Mağaranın tabakalaşması konusunda hiçbir bilgi vermeyen Kökten, Üst paleolitik Çağ'a tarihlenen çakmaktaşıdan yapılmış bir uçla daha basit yontmataş aletler bulmuştur.

Kapalıin: Isparta İli sınırları içinde, Bozanönü mağara ve sığınaklarının olduğu alanda bulunan ve sıcak tip bir mağara olan Kapalıin, 1944 yılında Ş. A. Kansu ve 1951-52 yıllarında Muzaffer Şenyürek tarafından araştırılmıştır. İlk kazılarda A-B-C isimleri verilen 3 sondaj çukuru açılmıştır. Bunlardan sadece B çukurunda çalışma yapılmıştır. A ve C çukurları mağaranın mağara önündeki ilk sekide açılmıştır ve pek verimli değildir. Aurignacien devirden önceki zamanlarda bu mağarayı sular işgal ettiğinden Kapalıin sadece Aurignacien kültür belgeleri vermiştir. Buluntular daha çok Geç Aurignacien'e aittir.

Toprak dolgusu C çukuruna göre daha kalın olan B sondaj çukurunda daha geç dönemlere ait belgelerde bulunmuştur. Stratigrafisini şu şekilde özetleyebiliriz:

- (A) I- 2.68 m.lik üst tabaka: İlk Tunç, Grek, Roma ve Bizans çağlarına ait kültür kalıntıları, özellikle seramik parçaları karışık olarak ele geçer. Paleolitik dönem buluntuları vermez.
- (B) II- 1.10 cm. kadar derinlik gösterir. Bu tabaka Aurignacien'e ait çakmaktaşıdan yapılmış aletlerle birlikte bazı hayvanların iskelet kalıntıları vermiştir.
- (C) III- Kültür tabakası değildir. Buluntulardan yoksun jeolojik bir tabakadır.

Sonuç itibariyle sağlıklı bir stratigrafi oluşturulamadığı anlaşılacakla birlikte, üst Paleolitik hatta bazı mikrolitik karakterli parçalardan Geç Üst Paleolitik ya da Epi-paleolitik dönemlere ait bir yerleşim yeri olabilir.

Baradiz: 1944 yılında Prof. Dr. Ş. Aziz Kansu, İ. K. Kökten ve M.S. Şenyürek burada deneme çukuru açmışlar ve 3 kültürel tabaka saptamışlardır. Bu düz yerleşim yeri mikrolitik endüstri vermiştir.

I.Tabaka: Küçük çakmaktaşı aletler, hayvan kemikleri ile beraber Bizans, Roma ve modern devirlerin buluntuları karışık olarak bulunur.

II.Tabaka: Mikrolitik aletler vermiştir.

III.Tabaka: En altta kum tabakası üzerindedir. Çakmaktaşı yonga alet ve bir çekirdek vermiştir.

II. ve III. Tabakalar çok iyi dzeltilemiş mikro kalemler ile tipik olmayan mikro aletler vermiştir. Baradiz'in çakmaktaşı endüstrisi Beldibi kaya sıĝnaĝının B tabakasındaki Mezolitik gelenekli aletlerle aĝdařtır.